

Nr 551

Av herr **Antonsson m. fl.**, om *rationalisering och effektivisering av statsförvaltningen.*

(Lika lydande med motion nr 457 i Första kammaren)

De produktionsfaktorer som står till samhällets förfogande är kvantitativt begränsade. Resurserna måste självfallet användas så rationellt som möjligt. Tillgodoseendet av effektivitetskravet är förutsättningen för ett maximalt framåtskridande. Alltsedan industrialismens genombrott har inom det privata näringslivet pågått en rationaliseringsprocess som under de senaste decennierna alltmer accentuerats. Till en början var den inriktad på produktionsledet men har mer och mer också kommit att gälla de administrativa funktionerna. Man rör sig här med en process av kumulativ art: användning av nya tekniska hjälpmedel, bättre planering och bättre resursutnyttjande som sänker kostnaderna och ger ett skärpt konkurrensläge som i sin tur frambringar nya rationaliseringar.

Även inom statsförvaltningen pågår en viss rationalisering och effektivisering. Det främsta organet härför är statskontoret, som f. n. bl. a. har att överse arbetsmarknadsverkets organisation. Det torde emellertid kunna konstateras att den statliga förvaltningsapparaten inte uppnått samma effektivitetsgrad som administrationen inom näringslivet. Om skatteunderlaget för den statliga inkomstskatten stiger med en procentenhet, kan staten härigenom beräknas få ett inkomstillskott på cirka 200 milj. kr. Men en enprocentig lönehöjning inom den statliga verksamheten innebär en merkostnad för statsverket med drygt 75 milj. kr. Denna relation talar inte för att statsförvaltningen uppnått en hög grad av effektivitet. Visserligen har den statliga verksamheten vidgats väsentligt under senare tid, men även för framtiden måste vi räkna med ökade uppgifter för den statliga organisationsapparaten. Detta bör ytterligare understryka angelägenheten av att högsta möjliga effektivitet i förvaltningsapparaten uppnås, såväl materiellt som i fråga om arbetskraftens användning.

Genom att det inte finns konkurrens inom statsförvaltningen saknas en viktig rationaliseringspådrivande faktor. Därför måste särskild, fortlöpande uppmärksamhet riktas på effektiviteten inom denna sektor. Man måste eliminera effektivitetshämmande faktorer. Vissa sådana skall här påtalas.

Tillgång på välutbildad och erfaren personal är en grundläggande förut-

sättning för en rationellt arbetande förvaltning. En annan sak som måste uppmärksammas är den stora omsättning av personal som förekommer inom den statliga förvaltningen. Många använder sina första år efter akademisk utbildning eller liknande till statlig tjänst. De erhåller därvid en värdefull erfarenhet på ett speciellt område, en erfarenhet med vilken de skulle kunna göra en effektiv insats om de fortsatte inom den statliga förvaltningssektorn. I stället för att göra detta övergår emellertid alltför många alltför snabbt i privat tjänst. Det är från statsförvaltningens synpunkt knappast rimligt att de statliga verken på detta sätt skall utgöra utbildningsanstalter. Förutom de effektivitetshämmande verkningar som detta innebär för statsverksamheten förekommer här en okontrollerad överföring av det allmännas resurser. För att motverka tendenser av här antytt slag måste det givetvis tillses att svårigheten för staten att behålla lämplig personal reduceras. Särskild uppmärksamhet måste ägnas åt att göra lönesystemet så flexibelt att staten kan konkurrera om arbetskraften även inom områden där särskild brist råder och så att anställda med speciellt goda personliga kvalifikationer kan behållas. Detta kan ske bl. a. genom att man i större utsträckning litar till kontraktanställning.

Inom flertalet av de statliga ämbetsverken råder en påtaglig lokalbrist. Detta medför att verksamheten blir splittrad, ofta mellan flera långt från varandra liggande lokaler som man ibland endast förfogar över genom förhyrning för begränsad tid. Resultatet av allt detta blir att man tvingas ägna sig åt en flyttningsverksamhet som måste inverka menligt på effektiviteten. En ordentlig planering av arbetet försvåras och onödiga kostnader uppkommer. Det är därför angeläget att man vid planering av nybyggnader tar större hänsyn till de långsiktiga utbyggnadsmöjligheterna.

En annan faktor som är viktig från effektivitetssynpunkt är personalutbildningsfrågorna. Givetvis är det av största betydelse att staten utbildar sina tjänstemän för de uppgifter som de skall syssla med. Statstjänstemännen får ofta ställningen som arbetsledare och administratörer. Det är angeläget att de då utbildas även för dessa funktioner.

En grundläggande brist i rationaliseringsarbetet synes vara att man f. n. inte redovisningstekniskt kan fastställa var eventuella förluster uppkommer. Ämbetsverken saknar med få undantag driftkontrollsystem som ger redovisning av hur arbetskraften fördelar sig på olika aktiviteter och av vad de verkliga kostnaderna blir för varje projekt. Införande av sådana system skulle ge gott underlag för det löpande rationaliseringsarbetet inom de olika verken.

Enligt vår mening bör en förutsättningslös och allsidig utredning företagas av frågan om rationalisering och effektivisering av statsförvaltningen. Det torde vara lämpligt att personer med erkänd erfarenhet av rationaliseringen i det privata näringslivet anlitas i detta sammanhang.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställas,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning syftande till rationalisering och effektivisering av den statliga förvaltningsapparaten enligt i motionen angivna grunder.

Stockholm den 27 januari 1965

Johannes Antonsson

Karl Gust. H. Boo

Einar Larsson

i Borrby

Harald J. Skoglösa

Sven Johansson

Bengt Börjesson

i Skärstad

i Falköping